

*Порсюрова І.П.**к.е.н., викладач кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку,
Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету**Porsiurowa Iryna**Kharkiv Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics*

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПІДГРУНТЯ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

CONCEPTUALIZATION OF THE INFORMATION SUBJECT IN THE ACCOUNTING SYSTEM ON THE FORMATION OF FINANCIAL STABILITY INDICATORS

Анотація. Процес управління діяльністю підприємства досить складний, оскільки інформаційні потоки, які впливають на інтереси користувачів інформації, створюють механізм формування показників фінансової стійкості. Відповідно, ефективне використання показників фінансової стійкості тісно пов'язано зі спроможністю підприємства швидко формувати власні та позичені джерела фінансування й бути конкурентоспроможним в умовах розвитку бізнес-середовища. Запропоновано на основі аналізу методик щодо компонент фінансової стійкості сформувати оптимальні показники для визначення фінансового стану та ефективного управління діяльністю підприємства. Система аналізу фінансової стійкості підприємства включає відносні та абсолютні показники, які дають змогу встановити причини фінансової стійкості (нестійкості) підприємства, завдяки чому аналізуються організаційна та виробнича структури підприємства у розрізі вибраної стратегії розвитку та ринкової кон'юнктури. Система показників фінансової стійкості є досить цікавою з точки зору облікового аспекту, а саме щодо фінансової звітності, яка є підґрунтям отримання необхідної управлінської інформації, тому вбачаємо дослідження актуальним щодо формування показників фінансової стійкості в системі обліку у сучасних умовах.

Ключові слова: показники, фінансова стійкість, облікова система, фінансовий стан, інформаційне середовище.

Постановка проблеми. Сьогодні суб'єкти господарювання в умовах постійної зміни бізнес-середовища мають швидко та адекватно реагувати на зміну внутрішнього та зовнішнього середовища, для чого підприємства повинні дотримуватися вимог щодо фінансової стійкості. Оцінювання фінансової стійкості підприємства передбачає проведення об'єктивного аналізу величини та структури активів і пасивів підприємства, відповідно, на базі проведеного оцінювання слід визначити його стан, фінансову стабільність і незалежність суб'єкта господарювання. Отже, з огляду на вищезазначене актуалізується питання дослідження інформаційного підґрунтя в обліковій системі щодо формування показників фінансової стійкості як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання, пов'язані з оцінюванням фінансової стійкості підприємств, були висвітлені у роботах вітчизняних і зарубіжних учених, таких як О.Ф. Андросова, І.А. Бланк, Н.П. Борецька, Б.Є. Грабовецький, Т.В. Донченко, О.В. Єфімова, Є.Є. Іонін, О.Є. Журавльова, О.Д. Заруба, Г.В. Кошельок, О.О. Оржинська, О.І. Павленко, Г.О. Партин, О.І. Пацула, В.О. Подольська, Л.С. Стригуль, А.Д. Шеремет, О.Г. Янковий. Проте недостатньо досліджені питання формування єдиної системи показників фінансової стійкості в інформаційному просторі. Так, Є.Є. Іонін [1] досліджував питання формування єдиної системи індикаторів стійкості на мікро- й макрорівнях щодо ранньої діагностики банкрутства, виокремив суттєві ознаки фінансової гнучкості у взаємозв'язку з фінансовою стійкістю, що пов'язано зі спроможністю швидко формувати необхідний обсяг джерел фінансування, насамперед позичених коштів. У роботі Н.П. Борецької обґрунтовано застосування показників фінансової стійкості та платоспроможності як основних індикаторів фінансового благополуччя підприємства [2]. А.В. Фоменко у своїй праці [3] пропонує теоретичний підхід до визначення узагальнюючої якісної характеристики фінансового стану машинобудівних підприємств. О.І. Павленко [4] висвітлив питання поєднання екстраполяційних та експертних методів під час інтегрального оцінювання фінансового стану вітчизняних підприємств.

О.Ф. Андросова [5] здійснила аналізування та оцінювання динаміки відносних показників фінансової стійкості на підприємствах машинобудування в країні та їх впливу на корпоративну культуру. У статті зосереджено увагу на оцінюванні фінансової стійкості саме підприємств машинобудівної галузі з урахуванням зіставлення динаміки запасів з динамікою фінансових результатів діяльності підприємства, що свідчить про підвищення ефективності використання запасів.

О.Г. Янковий та Г.В. Кошельок [6] досліджували фінансово-економічну стійкість підприємства з різних точок зору, її види та фактори, що впливають на неї, вивчали підходи до проведення діагностики фінансової стійкості підприємства та окреслювали проблеми, що виникають під час проведення діагностики фінансової стійкості.

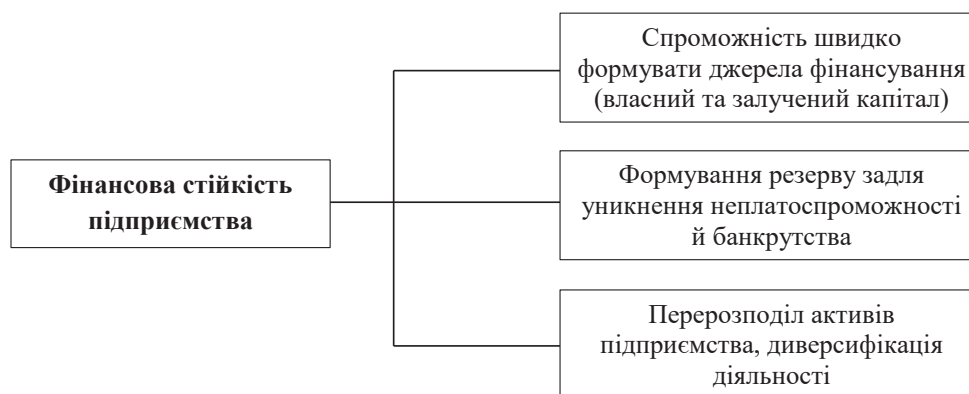

Рис. 1. Концептуалізація фінансової стійкості підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [1; 9]

К.А. Вепренцовою [7] було складено матрицю факторного взаємозв'язку зовнішнього й внутрішнього середовищ та фінансової стійкості, розглянуто проблему забезпечення й аналізу наявних методик оцінювання фінансової стійкості підприємств, зокрема фармацевтичних, та виявлено, що в динамічному середовищі наявних підходів до оцінювання фінансової стійкості недостатньо й виникає необхідність розроблення системи ефективного реагування.

Незважаючи на значні здобутки наукової спільноти у цьому питанні, залишається актуальним питання формування показників фінансової стійкості в інформаційному середовищі облікової системи, оскільки аналіз показників фінансової стійкості дає змогу виявити слабкі та сильні фінансові характеристики

підприємств. Наукова цінність дослідження полягає в розгляді методик оцінювання фінансової стійкості підприємств та визначенні оптимальних саме для облікової системи.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Для підвищення конкурентоспроможності необхідно орієнтуватись на вимоги ринкового середовища, де вартість бізнесу підприємства залежить від основних показників фінансової стійкості. За допомогою показників фінансової стійкості можна визначити стан підприємства, його сильні та слабкі сторони діяльності, а також прийняти ефективні управлінські рішення для його подальшого розвитку.

З урахуванням динамічних змін розвитку бізнес-середовища та забезпечення конкурентоспроможності національної

Таблиця 1

Підходи та методики оцінювання фінансової стійкості підприємств

Показник	Автор							
	Є.Є. Юрין [1]	Н.П. Борецька [2]	А.В. Фоменко [3]	О.І. Павленко [4]	М.О. Липченко [10]	Н.Л. Ющенко [11]	В.О. Подольська, О.О. Оржинська [12]	Л.О. Ващенко [13]
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономності)	+	+	+	+	+	+	+	+
Коефіцієнт фінансової залежності	+	+			+	+		+
Коефіцієнт фінансового левериджу		+	+	+		+	+	
Коефіцієнт покриття (загальний)			+					
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними джерелами фінансування	+	+			+			
Коефіцієнт стійкого фінансування			+		+			
Коефіцієнт фінансової стійкості		+	+	+	+		+	+
Коефіцієнт фінансового ризику			+			+	+	
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	+	+	+	+	+			+
Коефіцієнт маневреності позикового капіталу		+		+				+
Коефіцієнт структури позикових коштів			+					
Коефіцієнт структури довгострокових вкладів					+			
Коефіцієнт поточної заборгованості	+	+	+					
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу		+						
Показник співвідношення власних і залучених коштів	+				+			
Коефіцієнт реальної вартості майна					+			

Джерело: складено автором на основі [1-4; 10-13]

економіки необхідна єдина система формування показників фінансової стійкості, яка включає якісні характеристики фінансового стану підприємства в обліковій системі.

Мета статті. Головною метою роботи є аналіз методик формування показників фінансової стійкості та систематизація оптимальних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства з урахуванням потреб інформаційної облікової системи.

Виклад основного матеріалу. Визначення меж фінансової стійкості підприємств належить до найбільш важливих економічних проблем в умовах ринкових відносин, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до відсутності в підприємства коштів для розвитку виробництва, їх неплатоспроможності, зрештою, до банкрутства, а «надлишкова» стійкість перешкоджатиме розвитку, обтяжуючи витрати підприємства непотрібними запасами й резервами [8, с. 60].

Фінансова стійкість тісно пов'язана з показниками ліквідності, платоспроможності, відповідно, зобов'язання перебувають у зворотній залежності від власного капіталу, а платоспроможність – у прямій залежності від власного капіталу.

Наочно на рис. 1 представлено тлумачення фінансової стійкості підприємства.

Методичний підхід, що базується на розрахунку коефіцієнтів, є найбільш простим та поширеним. Однак велика кількість індикаторів, що пропонується сьогодні в економічній літературі [1–15], ускладнює вибір найбільш пріоритетних (оптимальних) з них. У табл. 1 представлено підходи та методики оцінювання фінансової стійкості підприємств, відповідно, найбільш поширеними відносними показниками, що використовуються під час оцінювання фінансової стійкості, є коефіцієнт фінансової незалежності (автономності), коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, тому вважаємо, що оптимально використовувати їх для оцінювання фінансової стійкості суб'єктів господарювання за відповідний аналізований період.

Важливу роль у моніторингу фінансової стійкості суб'єктів господарювання відіграє його інформаційне забезпечення. Зокрема, дані про власний капітал підприємства формуються на рахунках класу 4, про залучений – на рахунках класів 5, про

Рис. 2. Формування показників фінансової стійкості в обліковій системі підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [3; 14; 15]

довгострокові зобов'язання – на рахунках класу 6. Окрім того, в процесі моніторингових досліджень доцільно звернути увагу на деякі проблемні питання в методології та практиці розрахунку облікових показників задля уникнення викривлення параметрів оцінювання фінансової стійкості та прийняття на їх основі неефективних управлінських рішень.

На рис. 2 представлено схему формування показників фінансової стійкості в обліковій системі з урахуванням інформаційного середовища.

Облікова система включає необхідну інформацію про зовнішні та внутрішні потоки, які утворюють інформаційне середовище для фінансової звітності. Відповідно, для аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання достовірна, точна та релевантна інформація у фінансовій звітності є важливою для оцінювання й відображення справжнього фінансового стану підприємства. Дослідження цієї проблематики дало змогу встановити, що немає єдиної системи показників фінансової стійкості підприємства, це пов'язано зі специфікою діяльності підприємств (вид діяльності), обсягів капіталу, країни й періоду, за який здійснюється оцінювання. Таким чином, підприємство самостійно вибирає систему показників, які мають достовірно відображати реальний фінансовий стан підприємства, що дасть змогу підвищити інвестиційну привабливість активів, конкурентоспроможність на зовнішніх ринках та його потенціал.

Висновки і пропозиції. Аналіз методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємства дав змогу встановити, що її основними напрямками є горизонтальний та вертикальний аналіз балансу; аналіз майнового стану; аналіз відносних показників ліквідності; аналіз відносних показників фінансової незалежності; аналіз структури та динаміки фінансових результатів; аналіз платоспроможності та кредитоспроможності підприємства.

На підставі значень показників фінансової стійкості можна будувати кредитну політику в банківських установах, а також використовувати для порівняння переваг з іншими підприємствами відповідної галузі економіки. Забезпечення фінансової стійкості підприємств є однією з найбільш важливих проблем, відповідно, недостатня фінансова стійкість може привести до неплатоспроможності та значних втрат підприємства, що впливає на його подальший розвиток.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробленні механізму управління фінансовою стійкістю підприємства через взаємозв'язок аналітичної та облікової систем та їх запитів відповідно до впливу зовнішніх та внутрішніх факторів бізнес-середовища.

Література:

1. Іонін Є.Є. Індикатори фінансової стійкості підприємства як інструмент ранньої діагностики банкрутства. *Фінанси, учет, банки*. 2016. № 1(21). С. 11–20.
2. Борецька Н.П., Міщенко К.В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 63–66.
3. Фоменко А.В. Теоретичне обґрунтування визначення узагальнюючої якісної характеристики фінансового стану машинобудівних підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2015. № 819. С. 97–103.
4. Павленко О.І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2010. № 2(19). С. 72–78.
5. Андросова О.Ф. Оцінювання динаміки відносних показників фінансової стійкості на підприємствах машинобудування

в Україні та їх вплив на корпоративну культуру. *Економічний простір*. 2019. № 145. С. 104–114. DOI: <https://doi.org/10.30838/P.E.S.2224.280519.104.496>

6. Янковий О.Г., Кошельок Г.В. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства на основі грошових потоків. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 2–3 (63–64). С. 69–78. DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.2-3\(63-64\).2017.69-78](https://doi.org/10.33987/vsed.2-3(63-64).2017.69-78)
7. Вепренцова К.А. Особливості визначення фінансової стійкості на прикладі підприємств фармацевтичної промисловості. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2018. Вип. 1(51). С. 176–181. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).176-181](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).176-181)
8. Стрішенець О.М. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 3(15). С. 58–66.
9. Іонін Є.Є., Овчинникова М.М. Фінансова аналітика сучасного бізнесу: монографія. Донецьк: ДонНУ, 2012. 304 с.
10. Лищенко М.О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства. *Вісник Черкаського університету*. 2018. № 2. С. 49–57.
11. Ющенко Н.Л. Порівняльна характеристика методологічних підходів до проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2. С. 346–356.
12. Подольська В.О., Оржинська О.О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України*. 2009. № 4(35). С. 136–142.
13. Ващенко Л.О. Оцінка методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємств. *Інноваційна економіка*. 2009. № 1. С. 97–100.
14. Кабаченко Д.В. Використання системного підходу при формуванні комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Держава та регіони*. 2010. № 3. С. 58–62.
15. Райковська І.Т. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану в діяльності промислових підприємств. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2009. № 3(49). С. 154–158.

References:

1. Ionin Ye.Ye. (2016) Indykatory finansovoyi stiykosti pidpryyemstva yak instrument rann'oyi diahnostryky bankrutstva [Indicators of financial stability of the enterprise as a tool for early diagnosis of bankruptcy]. *Fynansy, uchet, banky*, no. 1(21), pp. 11–20.
2. Borets'ka N.P., Mishchenko K.V. (2016) Analiz i prohnozuvannya finansovoyi stiykosti pidpryyemstva [Analysis and forecasting of financial stability of the enterprise]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, no. 20, pp. 63–66.
3. Fomenko A.V. (2015) Teoretychne obgruntuvannya vyznachennya uzahal'nyuyuchoyi yakisnoyi kharakterystryky finansovoho stanu mashynobudivnykh pidpryyemstv [Theoretical substantiation of definition of the generalizing qualitative characteristic of a financial condition of the machine-building enterprises]. *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'viv's'ka politekhnika". Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku*, no. 819, pp. 99–103.
4. Pavlenko O.I. (2010) Vdoskonalennia mekhanizmu otsinky finansovoho stanu pidpryyemstva [Improve assess the financial condition of the company]. *Biznes-navihator*, no. 2(19), pp. 72–78.
5. Androsova O.F. (2019) Otsynyuvannya dynamiky vidnosnykh pokaznykiv finansovoi stiykosti na pidpryyemstvakh mashynobuduvannya v Ukraini ta vplyv na korporatyvnu kul'turu [Estimation of dynamics of relative indicators of financial stability at the enterprises of mechanical engineering in Ukraine and their influence on corporate culture]. *Ekonomichnyy prostir*, no. 145, pp. 104–114. DOI: <https://doi.org/10.30838/P.E.S.2224.280519.104.496>
6. Yankovyy O.H., Koshel'ok H.V. (2017) Diahnostryka finansovo-ekonomichnoyi stiykosti pidpryyemstva na osnovi hroshovykh potokiv [Diagnosis of financial and economic stability of the enterprise on

- the basis of cash flows]. *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen'*, no. 2–3 (63–64), pp. 69–78. DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.2-3\(63-64\).2017.69-78](https://doi.org/10.33987/vsed.2-3(63-64).2017.69-78)
7. Veprentsova K.A. (2018) Osoblyvosti vyznachennya finansovoyi stiykosti na prykladi pidpryyemstv farmatsevtichnoyi promyslovosti [Features of determining financial stability on the example of the pharmaceutical industry]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu*, vol. 1(51), pp. 176–181. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).176-181](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).176-181)
 8. Strishenech' O.M. (2018) Analiz finansovoyi stiykosti pidpryyemstva [Analytical review of financial stability of the enterprise]. *Ekonomichny'j chasopys' Svidnoyevropejs'kogo natsional'nogo universytetu imeni Lesi Ukrayinky'*, no. 3(15), pp. 58–66.
 9. Ionin Ye.Ye., Ovchynnykova M.M. (2012) Finansova analityka suchasnoho biznesu [Financial analysis of modern business]: monohrafiya. Donetsk: DonNU, pp. 304.
 10. Lyshenko M.O. (2018) Analiz finansovoyi stiykosti pidpryyemstva yak elementu zabezpechennya finansovoyi stabil'nosti roboty pidpryyemstva [Analysis of financial stability of the enterprise as an element of ensuring the financial stability of the enterprise]. *Visnyk Cherkas'koho universytetu*, no. 2, pp. 49–57.
 11. Yushchenko N.L. (2016) Porivnyal'na kharakterystyka metodolohichnykh pidkhodiv do provedennya analizu finansovoho stanu pidpryyemstva [Comparative characteristics of methodological approaches to the analysis of the financial condition of the enterprise] *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya*, no. 2, pp. 346–356.
 12. Podolska V.O., Orzhynska, O.O. (2009) Kompleksna otsinka finansovoi stiykosti pidpryyemstva [Comprehensive assessment of the financial viability]. *Naukovyy visnyk Poltavskoho universytetu spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy* [Scientific Bulletin of Poltava University of consumer cooperatives in Ukraine], no. 4(35), pp. 136–142.
 13. Vashchenko L.O. (2009) Otsinka metodychnoho zabezpechennya analizu finansovoho stanu pidpryyemstv [Assessment of methodological support financial analysis of enterprises]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative Economy], no. 1, pp. 97–100.
 14. Kabachenko D.V. (2010) Vykorystannia systemnoho pidkhodu pry formuvanni kompleksnoi otsinky finansovoho stanu pidpryyemstva [Use systematic approach in shaping a comprehensive assessment of the financial condition of the company]. *Derzhava ta rehiony* [Countries and regions], no. 3, pp. 58–62.
 15. Raikovska I.T. (2009) Problemy zastosuvannya metodyk analizu finansovoho stanu v diialnosti promyslovyykh pidpryyemstv [Problems applying techniques of financial analysis in industrial activities]. *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky. Bulletin ZSTU. Economic science*, no. 3(49), pp. 154–158.

Аннотация. Процесс управления деятельностью предприятия достаточно сложный, поскольку информационные потоки, которые влияют на интересы пользователей информации, создают механизм формирования показателей финансовой устойчивости. Соответственно, эффективное использование показателей финансовой устойчивости тесно связано с возможностью предприятия быстро формировать собственные и заемные источники финансирования и быть конкурентоспособным в условиях развития бизнес-среды. Предложено на основе анализа методик касательно компонент финансовой устойчивости сформировать оптимальные показатели для определения финансового состояния и эффективного управления деятельностью предприятия. Система анализа финансовой устойчивости предприятия включает относительные и абсолютные показатели, которые позволяют установить причины финансовой устойчивости (неустойчивости) предприятия, благодаря чему анализируются организационная и производственная структуры предприятия в разрезе выбранной стратегии развития и рыночной конъюнктуры. Система показателей финансовой устойчивости является достаточно интересной с точки зрения учетного аспекта, а именно касательно финансовой отчетности, которая является основой получения необходимой управленческой информации, поэтому считаем исследование актуальным касательно формирования показателей финансовой устойчивости в системе учета в современных условиях.

Ключевые слова: показатели, финансовая устойчивость, учетная система, финансовое состояние, информационная среда.

Summary. The processes of managing the activities of the enterprise are quite complex, as information flows that affect the interests of information users create a mechanism that causes the formation of indicators of financial stability. Accordingly, the effective use of financial stability indicators is closely related to the company's ability to quickly form its own and borrowed sources of funding as well as to remain competitive in the business environment. It is offered on the basis of the analysis of methods concerning components of financial stability to form optimum indicators for definition of a financial condition and accordingly effective management of activity of the enterprise. The system of analysis of financial stability of the enterprise includes relative and absolute indicators that allow establishing the reasons of financial stability (instability) of the enterprise, thus the organizational and production structure of the enterprise is analyzed in terms of the chosen development strategy and market conditions. The system of indicators of financial stability is quite interesting from the accounting point of view of, as namely the financial reporting is the basis for obtaining all the necessary management information. Ensuring the financial stability of enterprises is one of the most important problems, respectively, insufficient financial stability can lead to insolvency and significant losses of the enterprise, which affects its further development. As for today, business subjects that find themselves in a constantly changing business environment must respond quickly and adequately to changes in the internal and external environment, for this enterprise must comply with the requirements of financial stability. Assessment of the financial stability of the enterprise involves an objective analysis of the size and structure of assets and liabilities of the enterprise, and to determine its condition, financial stability and independence of the entity accordingly, on the basis of the assessment. The issue of information basis in the accounting system for the formation of indicators of financial stability of the business entity in modern conditions is substantiated and investigated.

Keywords: indicators, financial stability, accounting system, financial condition, information environment.